

Ομιλία του Κωνσταντίνου Θ. Τσεντούρου, Διδασκάλου-Θύματος του Καλαβρυτινού Ολοκαυτώματος. Εκφωνήθηκε στον Καθεδρικό Ναό της Μαρτυρικής πόλης των Καλαβρύτων στις 14-08-2006.

Πως να σε πω

Σένα που γέρνεις το κεφάλι στο πετρωμένο μνήμα

Σένα που πλάγιασες στο παγωμένο χώμα

Πως να σε πω

Ζεστή χωριάτικη καρδιά

Μάνα!

Ω μάνα των παιδιών σου με τη θλιμμένη μπόλια.

«Γυναίκες, γυναίκες

.....τους σκοτώσανε τους άντρες στου Καπή τη λάκα»

Τα λόγια τούτα στριφογύριζαν στο μυαλό μου, ως μαθητής του γυμνασίου Καλαβρύτων κάθε φορά που βγαίνοντας στην αυλή του σχολείου, πίσω από τα κυπαρίσσια του νεκροταφείου διακρίναμε το ψήλωμα με το σταυρό.

Μέσα στον περίφραχτο χώρο δεν υπάρχει παρά ένας χαμηλός λοφίσκος που τον ανεβαίνεις με μερικές δρασκελιές. Ένας λοφίσκος γεμάτος ανεμώνες, γεμάτος ολόδροση χλόη και θάμνους και δέντρα αριά.

Είναι οι ανεμώνες που συντροφεύουν τη μνήμη των αθανάτων στα Καλάβρυτα, οι επιτάφιας λυρικές ανεμώνες. Είναι οι λυγμοί και οι θαυμασμοί των αιώνων, σχεδιασμένοι στο ακύμαντο φως, θυγατέρες ενός ονείρου που άνησε σε μακρινούς παραδείσους.

Η ιστορία των αρπακτικών πολέμων είναι η ιστορία των δειλών και μικρόψυχων ανθρώπων. Τέτοιοι δειλοί και στιγματισμένοι ήταν οι οδηγοί του μακελειού, αυτοί που δίδαξαν την απονιά και την τέχνη της εξόντωσης. Κάποτε δε τέρατα κυνισμού και αιμοβορίας, τόσης που η ανθρώπινη φαντασία δεν μπορεί να βρει χαρακτηρισμό. Η δε Δικαιοσύνη αδυνατεί να ορίσει κολασμό.

Δεκέμβρης μήνας, μέρα παγωμένη...

...Και στο χωράφι έχει αρχίσει ένα Αισχύλειο σύθρηνο των γυναικών. Ήταν ένα σύθρηνο απερίγραπτο, πνιχτό, σκληρό.

Τραβώντας πάνω στην κουβέρτα και πατέρα και άντρα και γιο κατηφόριζαν για το νεκροταφείο, η μια πίσω απ' την άλλη με απλανές το βλέμμα, αναμαλλιασμένες, κλαμένες, σκούζοντας, μοιρολογώντας πιστές στους στίχους του ποιητή:

«Όποιος δεν άκουσε τις γυναίκες σου να θρηγούν,
αυτός δεν μπορεί να κηρύξει από το Όρος.

Οι μαύρες μαντήλες τους όταν πορεύονταν,
συννεφιάζανε τον ορίζοντα.....»

Η μοναξιά μπορεί να κάνει την όψη σκελετωμένη, την έκφραση τραχιά.
Το κακό μπορεί να σωρεύει γύρω ερείπια.

Όμως δεν αγγίζει την ψυχή. Κι η Καλαβρουτινή μάνα «στητή κι ολόρθη»
κοιτά τα ερείπια, γιατί δεν περιμένει τίποτα να δώσει νόημα στη ζωή, αφού αυτό
το κλείνει μέσα της και αποτελεί τον ουσιαστικό δυναμισμό της. Γι' αυτό και η
παρουσία της και μέσα στην απόλυτη απογύμνωση δε γεννά τον οίκτο, αλλά το
θαυμασμό και το δέος.

Δεκέμβρης μήνας, μέρα παγωμένη...

Το μακρουλό κορμί της πόλης νεκρό και τρύπιο από τις πληγές.

Τώρα χρειάζονται γερά νέα χέρια για να το γιατρέψουνε, να το πλάσουνε
ξανά απ' την αρχή.

Μα τα αντρικά χέρια κείτονταν κόκαλα μέσα στο χώμα. Κι όλα έπρεπε ν'
αρχίσουν από το μηδέν, σαν να ήταν η μέρα εκείνη η πρώτη μέρα της
δημιουργίας.

Όταν τελείωσε η καταιγίδα για τους άντρες, για τις γυναίκες συνεχιζόταν
ακόμα.

Όταν αφανίστηκε η μικρή πολιτεία, έχωσαν τα χέρια στο χώμα και την
ξέθαψαν.

Και την έστησαν πάλι στο φυσικό της χώρο.

Και την στέρησαν με τσίγκους και αποκαΐδια.

Και σκέπασαν τα παιδιά τους τα χλωμά και πληγωμένα με τη μαύρη μαντήλα.

Κι έπειτα αφοσιώθηκαν σε αυτά ολόψυχα και θυσίασαν ολάκερη τη ζωή,
ολάκερο το είναι τους, να τα περιποιηθούν, να τα αναθρέψουν, να τα κάνουν να
προκόψουν και να γίνουν δημιουργοί και μέλη του κόσμου.

«απ' όλα τα λαλούμενα, κάλλιο λαλεί η καμπάνα
κι απ' όλα τα μυρωδικά κάλλιο μυρίζει η μάνα».

Μονάχα η προφητική ματιά συλλαμβάνει ακέραιο το νόημα των
διαδραματιζόμενων και βλέπει πέρα από τα συμβαίνοντα της στιγμής, τα
διχαλωτά της θυσίας ξύλα να υψώνονται στον φοβερό του κρανίου τόπο.
Διαβάζει την αγωνία που αναδύεται στο μητρικό στήθος και που τρικυμίζει στη
λαχτάρα των ματιών, και ξεστομίζει αποφασιστικά τα λόγια της λυτρωτικής
καταδίκης:

«Και σου την ψυχήν ρομφαία διελεύσεται...»

Σιγά-σιγά κι αθόρυβα οι Καλαβρουτινές εκείνες μάνες έφυγαν σχεδόν όλες
από τη ζωή. Δεν θα τις σκεπάσει η λήθη. Έφυγαν και έμειναν ανάμνηση.
Έμειναν στο χρόνο που κοιτά πάντα πεινασμένος κάτω από το πικρό χώμα.

Κάποιες δεν τις γνωρίσαμε ποτέ, δεν τις είδαμε ποτέ.

Όμως υψώνουμε γι' αυτές λάβαρα και τις χαιρετάμε όταν μας κοιτούν με τα ακίνητα μαρμάρινα μάτια. Σήμερα κοιτάμε ίσια πίσω, πίσω στην ιστορία. Ψάχνουμε να βρούμε μέσα στα μαρμάρινα μάτια της μάνας, την ασίγαστη φλόγα και δύναμη.

Γονατίζουμε μπροστά σ' αυτές τις γυναίκες, τις γυναίκες που άγιασαν στα Καλαβρυτινά χώματα.

Τις γυναίκες που δίδαξαν, που τίμησαν, που έκαναν το χρέος τους.

Οι γυναίκες γιαγιάδες, οι γυναίκες μάνες, οι γυναίκες αδελφές, οι γυναίκες θυγατέρες που ήταν η φοβερή πινακοθήκη του χαλασμού.

Τα Καλάβρυτα είναι μια ιδέα. Οι αιώνες είναι γεμάτοι Καλάβρυτα. Και δε θα πάψουν να είναι γεμάτοι, όσο ο άνθρωπος θα πασχίζει να επιβάλει τη θέλησή του στον άλλο άνθρωπο.

Υπάρχουν τα μικρά, τα μοναχικά, τα άγνωστα Καλάβρυτα, και κείνα που ντύνονται σε μια κορυφαία στιγμή, την πορφύρα της φήμης.

Υπάρχουν και οι μανάδες. Τις βρίσκουμε στα ομηρικά χρόνια, στα κλασικά, στη Ρώμη, στα χρόνια του μεσαίωνα, στη νεότερη ιστορία στην Παλαιστίνη, στο Αφγανιστάν, στη Γιουγκοσλαβία, στο Ιράκ και τώρα στο Λίβανο.

Να περιμένουν, να κλαίνε, να μαυροντύνονται ή ακόμα να παίρνουν το όπλο γράφοντας αντίσταση.

Ο πόλεμος -γένους αρσενικού- πάντα σε θρυμματίζει -γυναίκα- Ειρήνη. Έτσι καταλαβαίνουμε την κραυγή σου: «Κάτω οι πόλεμοι».

Αλλά καταλαβαίνουμε όμως και το πείσμα εκείνο που εκφράζει και ο Έκτορας στο στίχο -της ραψωδίας- στην Ιλιάδα: «Να ένα καλό σημάδι. Θα υπερασπιστούμε την Πατρίδα».

Κων/νος Θ. Τσεντούρος 14/08/2006